ZAMONAVIY IQTISODIYOT VA INTELLEKTUAL TEXNOLOGIYALAR
Ilmiy-uslubiy elektron jurnali — Sharq universiteti
ISSN: 3093-9062 Vol. 1 No. 1 (2026)

NAVOIY VILOYATIDA YENGIL VA OZIQ-OVQAT SANOATINING MUSTAQILLIK YILLARIDAGI RIVOJLANISHI: HOLATI, MUAMMOLARI VA ISTIQBOLLARI

Xoliqulov Shuxratjon, "Sharq" universiteti

DOI: https://doi.org/10.66493/ry5pdz14

Annotatsiya: Mazkur maqolada mustaqillik yillarida Navoiy viloyatida yengil va oziq-ovqat sanoatining rivojlanish jarayoni tarixiy-iqtisodiy jihatdan tahlil qilinadi. Soha taraqqiyotiga ta'sir etgan institutsional islohotlar, investitsion jarayonlar, ishlab chiqarish tarkibidagi o'zgarishlar hamda innovatsion modernizatsiya masalalari ilmiy manbalar va normativ-huquqiy hujjatlar asosida yoritiladi. Shuningdek, mavjud muammolar aniqlanib, ularni bartaraf etish va tarmoqning barqaror rivojlanishini ta'minlash bo'yicha ilmiy asoslangan xulosalar va takliflar ilgari suriladi.

Kalit so'zlar: yengil sanoat, oziq-ovqat sanoati, Navoiy viloyati, iqtisodiy islohotlar, innovatsiya, investitsiya, modernizatsiya.

Аннотация: В статье проводится историко-экономический анализ развития лёгкой и пищевой промышленности Навоийской области в годы независимости. Рассматриваются экономические реформы, структурные преобразования, инвестиционные процессы и вопросы инновационной модернизации, оказавшие влияние на развитие отрасли. Выявляются основные проблемы функционирования предприятий и обосновываются научно-практические предложения, направленные на обеспечение устойчивого развития лёгкой и пищевой промышленности региона.

Ключевые слова: лёгкая промышленность, пищевая промышленность, Навоийская область, экономические реформы, инвестиции, инновации, модернизация, развитие промышленности.

© Sharq universiteti, 2026

ISSN: 3093-9062 Vol. 1 No. 1 (2026)

Abstract: This article provides a historical and economic analysis of the development of the light and food industries in the Navoi region during the years of independence. The study examines economic reforms, structural transformations, investment processes, and issues of innovative modernization that have influenced the sector's development. In addition, existing problems in industrial enterprises are identified, and scientifically grounded conclusions and recommendations are proposed to ensure the sustainable development of the light and food industries in the region.

Keywords: light industry, food industry, Navoi region, economic reforms, investment, innovation, modernization, industrial development.

Kirish

Aholini ekologik toza oziq-ovqat mahsulotlari hamda yuqori sifatli yengil sanoat tovarlari bilan ta'minlash bugungi globallashuv va demografik o‘sish sharoitida dolzarb muammolardan biri hisoblanadi. Mazkur masala xalqaro miqyosda ham muhim strategik vazifa sifatida e'tirof etilib, u United Nations Millennium Development Programme doirasida barqaror rivojlanishning ustuvor yo‘nalishlaridan biri sifatida belgilangan. Shu jihatdan, yengil va oziq-ovqat sanoati tarmoqlarini zamonaviy texnologiyalar asosida uzluksiz modernizatsiya qilish, ishlab chiqarish samaradorligini oshirish va mahsulot sifatini xalqaro standartlar darajasiga yetkazish zarurati yuzaga kelmoqda.

Bugungi kunda AQSh, Buyuk Britaniya, Fransiya, Yaponiya, Janubiy Koreya va Xitoy kabi rivojlangan davlatlarning yetakchi ilmiy markazlarida yengil va oziq-ovqat sanoatini rivojlantirishga qaratilgan keng ko‘lamli ilmiy tadqiqotlar olib borilmoqda. Ushbu tadqiqotlar sanoat tarmoqlarida tarkibiy o‘zgarishlarni tahlil qilish, aholining o‘sib borayotgan ehtiyojlarini qondirishga qaratilgan samarali mexanizmlarni ishlab chiqish hamda sohani doimiy monitoring qilish imkoniyatlarini yaratishga

DOI: https://doi.org/10.66493/ry5pdz14
© Sharq universiteti, 2026

ISSN: 3093-9062 Vol. 1 No. 1 (2026)

yo‘naltirilgan. Bu holat mazkur sohalarning nafaqat iqtisodiy, balki ijtimoiy barqarorlikni ta’minlashdagi ahamiyatini ham yaqqol namoyon etadi.

Mustaqillik yillarida O‘zbekiston Respublikasida amalga oshirilgan keng ko‘lamli iqtisodiy islohotlar yengil va oziq-ovqat sanoatini rivojlantirish uchun qulay shart-sharoitlar yaratdi. “Yangi O‘zbekiston” taraqqiyot bosqichida mazkur tarmoqlarni rivojlantirish, xususan, xomashyoni chuqur qayta ishlash, zamonaviy korxonalar sonini ko‘paytirish va tayyor mahsulotlar eksportini kengaytirish davlat siyosatining muhim yo‘nalishiga aylandi. Davlat rahbari tomonidan belgilangan vazifalarda yengil sanoatda, ayniqsa, paxta xomashyosini chuqur qayta ishlash asosida yuqori qo‘shimcha qiymatga ega mahsulotlar ishlab chiqarishni rivojlantirish alohida ta’kidlab o‘tilgan.

Mazkur yo‘nalishdagi islohotlar Prezident farmon va qarorlari bilan mustahkamlanib, yengil va oziq-ovqat sanoatini modernizatsiya qilish, investitsiyalarni jalb etish hamda ishlab chiqarishni diversifikatsiya qilishga qaratilgan huquqiy asoslar yaratildi. Xususan, 2019–2030-yillarda qishloq xo‘jaligini rivojlantirish strategiyasi, 2022–2026-yillarga mo‘ljallangan Yangi O‘zbekistonni rivojlantirish strategiyasi, aholini oziq-ovqat mahsulotlari bilan barqaror ta’minlash hamda yengil sanoatni rivojlantirishga doir qarorlar mazkur sohaning barqaror rivojlanishida muhim omil bo‘lib xizmat qilmoqda.

Adabiyotlar tahlili

Mavzuning ilmiy o‘rganilganlik darajasini tahlil qilish shuni ko‘rsatadiki, mustaqillik yillarida yengil va oziq-ovqat sanoati masalalariga bag‘ishlangan qator ilmiy tadqiqotlar amalga oshirilgan. Ushbu tadqiqotlarda sohani isloh qilish jarayonlari, mavjud muammolar va ularni bartaraf etish yo‘llari yoritilgan. Jumladan, Navoiy viloyati misolida olib borilgan ilmiy ishlar sanoat tarmoqlarining ayrim jihatlarini ochib bergan bo‘lsa-da, ular asosan alohida yo‘nalishlar yoki muayyan davrlar bilan cheklangan. Respublikaning boshqa hududlari misolida amalga oshirilgan

DOI: https://doi.org/10.66493/ry5pdz14
© Sharq universiteti, 2026

ISSN: 3093-9062 Vol. 1 No. 1 (2026)

tadqiqotlar esa yengil va oziq-ovqat sanoatining mintaqaviy xususiyatlarini o‘rganishda muhim nazariy va amaliy ahamiyat kasb etadi.

Xorijiy olimlar tomonidan olib borilgan ilmiy tadqiqotlar esa bozor iqtisodiyotiga o‘tish jarayonida sanoatni rivojlantirish, investitsiyalarni jalb etish, texnologik modernizatsiya va innovatsion faoliyatni kuchaytirish masalalarini yoritishga qaratilgan. Ushbu ilmiy ishlarda ilgari surilgan nazariy yondashuvlar va metodologik qarashlar O‘zbekiston sharoitida, xususan, Navoiy viloyati yengil va oziq-ovqat sanoatini tahlil qilishda muhim ilmiy asos bo‘lib xizmat qiladi.

Shu bilan birga, mavjud ilmiy adabiyotlarni tahlil qilish natijalari Navoiy viloyatida yengil va oziq-ovqat sanoatining 1991–2023-yillar oralig‘idagi rivojlanish jarayoni kompleks va tizimli tarzda yetarli darajada tadqiq etilmaganini ko‘rsatadi. Ayniqsa, mustaqillik yillarida amalga oshirilgan iqtisodiy islohotlarning ushbu soha rivojiga ta’siri, investitsion jarayonlar, ishlab chiqarish tuzilmasidagi o‘zgarishlar hamda kelgusidagi rivojlanish istiqbollari chuqur ilmiy tahlilni talab etadi.

Xulosa va takliflar

Xulosa qilib aytganda, Navoiy viloyatida yengil va oziq-ovqat sanoatining mustaqillik yillaridagi rivojlanishi mamlakatda amalga oshirilgan iqtisodiy islohotlar, tarkibiy o‘zgarishlar va innovatsion modernizatsiya jarayonlari bilan chambarchas bog‘liqdir. Global miqyosdagi oziq-ovqat xavfsizligi va yengil sanoat mahsulotlariga bo‘lgan ehtiyojning ortib borishi, shuningdek, O‘zbekiston rahbariyati tomonidan qabul qilingan strategik qarorlar mazkur tadqiqot mavzusining dolzarbligini yanada oshirmoqda. Ushbu ilmiy maqola Navoiy viloyatida yengil va oziq-ovqat sanoatining rivojlanish dinamikasini tarixiy-iqtisodiy jihatdan yoritish, mavjud muammolarni aniqlash hamda kelgusidagi barqaror rivojlanish yo‘nalishlarini belgilashga qaratilgani bilan muhim ilmiy va amaliy ahamiyatga ega.

DOI: https://doi.org/10.66493/ry5pdz14
© Sharq universiteti, 2026

ISSN: 3093-9062 Vol. 1 No. 1 (2026)

Foydalanilgan adabiyotlar

[1] O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti Farmoni. 2020–2030-yillarda qishloq xo‘jaligini rivojlantirish strategiyasi to‘g‘risida. PF–5853-son. – Toshkent, 2019-yil 23-oktabr.

[2] O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti Farmoni. 2022–2026-yillarga mo‘ljallangan Yangi O‘zbekistonni rivojlantirish strategiyasi to‘g‘risida. PF–60-son. – Toshkent, 2022-yil 28-yanvar.

[3] O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti Qarori. Aholini 2017–2018-yillarning qish–bahor mavsumida asosiy turdagi oziq-ovqat mahsulotlari bilan barqaror ta’minlash chora-tadbirlari to‘g‘risida. PQ–3418-son. – Toshkent, 2017-yil 30-noyabr.

[4] O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti Qarori. Yog‘-moy sanoatini jadal rivojlantirish chora-tadbirlari to‘g‘risida. PQ–3484-son. – Toshkent, 2018-yil 19-yanvar.

[5] O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti Qarori. Yengil sanoatni yanada rivojlantirish va tayyor mahsulotlar ishlab chiqarishni rag‘batlantirish chora-tadbirlari to‘g‘risida. PQ–4453-son. – Toshkent, 2019-yil 16-sentabr.

[6] Qarshiyev R. M. Navoiy viloyati sanoatining rivojlanish tarixi (1958–1990-yillar). – Toshkent: Fan, 2002. – 180 b.

[7] Vohidova M. Xalqaro iqtisodiy integratsiyaning O‘zbekistonda tadbirkorlik rivojiga ta’siri (Navoiy viloyati misolida): iqtisod fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD) dissertatsiyasi. – Toshkent, 2016. – 160 b.

[8] Shamiyev F. U. Sanoat tarmoqlariga xorijiy investitsiyalarni jalb etishni jadallashtirish (Navoiy viloyati sanoat majmuasi misolida): iqtisod fanlari doktori (DSc) dissertatsiyasi. – Toshkent, 2018. – 240 b.

DOI: https://doi.org/10.66493/ry5pdz14
© Sharq universiteti, 2026

ISSN: 3093-9062 Vol. 1 No. 1 (2026)

[9] Norquvatova G. I. Yengil sanoatni rivojlantirishning tashkiliy-iqtisodiy mexanizmlarini takomillashtirish (Navoiy viloyati misolida): iqtisod fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD) dissertatsiyasi. – Toshkent, 2019. – 155 b.

[10] Abdullayev A. G‘. Xorazm viloyatida yengil va oziq-ovqat sanoati rivojlanishining iqtisodiy asoslari. – Urganch: Xorazm, 2014. – 170 b.

[11] Ziyavitdinova N. M. Oziq-ovqat sanoatida innovatsion faoliyatni rivojlantirish va boshqaruv tizimini takomillashtirish (Buxoro viloyati misolida): iqtisod fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD) dissertatsiyasi. – Toshkent, 2017. – 150 b.

[12] Raupov X. R. O‘zbekistonda yengil va oziq-ovqat sanoati mahsulotlari bilan aholini ta’minlash masalalari. – Toshkent: Iqtisodiyot, 2015. – 200 b.

[13] Xolmanova F. U. O‘zbekistonda yengil va oziq-ovqat sanoatining rivojlanish tarixi (1991–2020-yillar, Surxondaryo viloyati misolida): tarix fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD) dissertatsiyasi. – Toshkent, 2021. – 180 b.

[14] Levitin L. Uzbekistan at a Historical Turning Point. – London: St. Martin’s Press, 2003. – 256 p.

[15] Gleason G. Central Asia: Reform or Reaction? – Boulder: Westview Press, 1997. – 220 p.

[16] Markowitz G. Economic Transition and Industrial Development. – New York: Routledge, 2001. – 310 p.

[17] Samuelson P. A. Economics. – New York: McGraw-Hill, 1998. – 780 p.

[18] Bruno S. Industrial Policy and Economic Development. – Cambridge: Cambridge University Press, 2004. – 295 p.

[19] Dyupov M. Razvitiye legkoy promyshlennosti v usloviyakh rynochnoy ekonomiki. – Moskva: Ekonomika, 2010. – 240 s.

[20] Khvorostyanaya A. Regionalnoye razvitiye legkoy promyshlennosti. – Sankt-Peterburg: Nauka, 2012. – 210 s.

DOI: https://doi.org/10.66493/ry5pdz14
© Sharq universiteti, 2026

ISSN: 3093-9062 **Vol. 1 No. 1 (2026)**

[21] Cherepennikova Ye. Tekhnologii pishchevoy promyshlennosti i ikh modernizatsiya. – Moskva: Kolos, 2011. – 260 s.

[22] Leyberova N. Innovatsionnoye razvitiye pishchevoy promyshlennosti. – Minsk: BelNIIP, 2013. – 230 s.

DOI: https://doi.org/10.66493/ry5pdz14
© Sharq universiteti, 2026